

Archeologisch onderzoek uitbreiding golfbaan Wilnis

Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 342

Archeologisch onderzoek uitbreiding golfbaan Wilnis

Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 342

Definitief

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever:
Golfpark Wilnis bv

Grontmij Nederland bv
Houten, 13 september 2006

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek uitbreiding golfbaan Wilnis
Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Grontmij Archeologische Rapporten 342

Projectnummer : 186439

Referentienummer : 13/99071131/EN

Revisie : D

Datum : 13 september 2006

Auteur : de heer drs. E.H.L.D. Norde

E-mail adres : eric.norde@grontmij.nl

Gecontroleerd door : de heer drs. J. van der Roest

paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : de heer ir. P.B.J.M. Oude Boerrigter

paraaf goedgekeurd :

Contact : De Molen 48
3994 DB Houten
Postbus 119
3990 DC Houten
T 030 - 634 47 00
F 030 - 637 94 15
E archeologie@grontmij.nl
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 13 juli 2006
" **concept** : 4 september 2006
" **definitief** : 13 september 2006

Opdrachtgever : Golfpark Wilnis bv
dhr. T. Blasse

Uitvoerder : Grontmij Nederland bv
dhr. drs. E. Norde en dhr. drs. J. van der Roest - projectleider

Bevoegd gezag : Gemeente De Ronde Venen

**Overkoepelend
bevoegd gezag** : Provincie Utrecht
dhr. drs. R.S. Kok - provinciaal-archeoloog

Aanleiding : geplande uitbreiding golfbaan

Locatie : gemeente : De Ronde Venen
plaats : Wilnis
toponiem : Polder Veldzijde

RD-coördinaten : X: 121.360 / Y: 466.960 (NO)
X: 121.250 / Y: 466.500 (ZO)
X: 120.740 / Y: 466.645 (ZW)
X: 120.790 / Y: 467.090 (NW)

kaartblad : 31 E VINKEVEEN

afm. plangebied : ca. 24 ha

Archis : onderzoeksmelding : 18369 (= CIS-code)
onderzoeksnummer : 15116

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Vraagstelling.....	5
2	Resultaten.....	6
2.1	Werkwijze.....	6
2.2	Booronderzoek.....	6
2.3	Oppervlaktekartering.....	7
2.4	Informatie landeigenaar.....	7
2.5	Beantwoording vraagstelling.....	7
3	Evaluatie.....	9
3.1	Conclusie.....	9
3.2	Aanbevelingen.....	9
	Literatuur.....	10
	Gebruikte afkortingen.....	11
	Bijlage 1: Ligging plangebied op topografische ondergrond	
	Bijlage 2: Boringen geprojecteerd op overzicht kreekrugrestanten Schilthuizen en Wijers	
	Bijlage 3: Boorstaten met legenda	

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Golfpark Wilnis bv is voornemens de bestaande 9-holes golfbaan bij Wilnis uit te breiden naar een 18-holes golfbaan.

Het Golfpark Wilnis is gelegen in de Polder Veldzijde, ten zuiden van Wilnis (gemeente De Ronde Venen). Momenteel bestaat het park uit een 9-holes golfbaan, maar Golfpark Wilnis heeft de ambitie dit uit te breiden naar een 18-holes baan. Deze uitbreiding zou moeten plaatsvinden ten noorden van de huidige golfbaan. Het oppervlak van de uitbreiding bedraagt circa 24 ha (zie bijlage 1 voor de ligging van het plangebied). Grontmij Nederland bv is als adviseur betrokken bij de werkzaamheden ter voorbereiding van de toekomstige uitbreiding.

Omdat de werkzaamheden behorend bij deze uitbreiding een directe bedreiging kunnen vormen voor eventueel in de ondergrond aanwezige archeologische waarden dient onderzoek te worden verricht naar de aanwezige archeologische waarden. Grontmij heeft daarop begin 2006 een bureauonderzoek uitgevoerd waarbij een archeologisch verwachtingsmodel is opgesteld¹.

Uit dit verwachtingsmodel is gebleken dat er binnen een gedeelte van het plangebied vanwege een in de ondergrond aanwezige kreekrug, een hoge verwachting bestaat op het aantreffen van archeologische waarden daterend uit het Laat-Mesolithicum of het Neolithicum.

Om deze verwachting te controleren heeft Grontmij op 7 augustus 2006 een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase - uitgevoerd. Dit onderzoek had tot doel te onderzoeken of de kreekrug nog intact in de ondergrond aanwezig is.

1.2 Vraagstelling

Het onderzoek diende in ieder geval antwoord te geven op de volgende vraagstelling:

- is er binnen het plangebied sprake van een onverstoord bodemopbouw?;
- bevindt zich inderdaad een kreekrug binnen het plangebied?;
- indien de kreekrug met behulp van booronderzoek kan worden aangetoond: is er sprake van een onbeschadigde kreekrug?

Omdat op luchtfoto's te zien is, dat de kreekrug beschadigd is geraakt tijdens het ploegen van het land, is de kans groot dat, indien er een vindplaats aanwezig is, hier sporen van te zien kunnen zijn aan het oppervlak.

Om de kreekrug nader in kaart te brengen, was het plan om in vier raaien verspreid over het plangebied handmatige boringen te zetten haaks op de veronderstelde ligging van de kreek. Daarbij wordt gelet op veranderingen in het bodemprofiel en op verstoringen van het profiel, wat er op zou kunnen duiden dat de aanwezige kreekrug beschadigd is.

Om verder mogelijke archeologische waarden in kaart te brengen, is ter hoogte van de kreekrug een oppervlaktekartering uitgevoerd, waarbij is gekeken of er aan het oppervlak archeologische indicatoren aanwezig zijn.

¹ Norde en Van der Roest 2006b, GAR 264.

2 Resultaten

2.1 Werkwijze

Voorafgaand aan het onderzoek is een Plan van Aanpak opgesteld, dat is goedgekeurd namens de provinciaal-archeoloog van Utrecht, door mevr. drs. M. Dütting². Het gedeelte van het plangebied met een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden is tijdens dit onderzoek niet onderzocht.

Om inzicht te krijgen in de gesteldheid van de kreekrug zou, conform PvA, op 4 plaatsen, verspreid over het gedeelte van het gebied waarin de kreek wordt verwacht, raaien boringen worden gezet. De afstand tussen de boringen zal daarbij 12 m bedragen; de afstand tussen de raaien 150 m. De raaien zullen daarbij dwars op de kreek worden gezet. Zo zou in ieder geval op 4 plaatsen een profiel over de gehele breedte van de kreekrug worden verkregen en kan in korte tijd worden vastgesteld in hoeverre de kreekrug nog intact aanwezig is.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor (diameter 10 cm) en een guts (diameter 3 cm). De boringen zijn gezet tot een diepte van gemiddeld 2,5 m -mv. Omdat de kreekrug op luchtfoto's zichtbaar is en deze zich dus aan of direct onder het oppervlak is gelegen, was het niet zinvol om dieper te boren.

De vrijkomende grond uit de boringen is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals fragmenten vuursteen, aardewerk, houtskool, bot et cetera. Verder is gekeken naar bodemverkleuringen, wat zou kunnen wijzen op cultuur- of bewoningslagen.

Grontmij beschrijft de boringen ten behoeve van het archeologisch en bodemkundig onderzoek overeenkomstig NEN 5104. De locatie van de boringen is met behulp van dGPS ingemeten.

2.2 Booronderzoek

Tijdens het verkennend booronderzoek bleek echter snel dat de veronderstelde kreek zeer moeilijk te karteren was (zie bijlage 3 voor een overzicht van de boorstaten). Omdat de kreek in de eerste raai uit het boorprofiel niet duidelijk in kaart was te brengen, werd besloten niet de oorspronkelijk geplande 4 raaien, verspreid over het plangebied uit te boren. In plaats daarvan is, in afwijking op het PvA, op één bepaald punt aan de noordkant van het plangebied, in één raai om de 4 m een boring gezet. Dit werd raai 1 bestaande uit 9 boringen; de ligging van boringen 01 t/m 04 is niet afgebeeld in bijlage 2, maar ze liggen in het verlengde van de boringen 14 t/m 10 in de richting van het zuidoosten.

Daarnaast is een tweede korte raai, bestaande uit de boringen 05 t/m 09 gezet ter plaatse van een zijtak van de kreek, zichtbaar op het overzicht van Schilthuizen en Wijers³. Op die manier bleek het enigszins mogelijk om de kreek in kaart te brengen. Het onderzoek is dus beperkt gebleven tot het noordelijk deel van de geplande uitbreiding van de golfbaan.

Het bodemprofiel is gemiddeld tot een diepte van 50 cm -mv verstoord. De kreekrug is alleen zichtbaar in het verloop van het Hollandveen. Ter plaatse van de kreek is het veen dieper uitge-

² Plan van Aanpak 2 augustus 2006, e-mail van mevr. M. Dütting (namens de provincie) aan dhr. E. Norde (Grontmij).

³ In bijlage 2 zijn de boringen geprojecteerd op het overzicht van kreekrestanten van Schilthuizen en Wijers.

sleten of ontbreekt tot een diepte van 250 cm -mv, terwijl in de overige boringen het veen reeds op een diepte tussen 185 en 220 cm -mv wordt aangetroffen.

De kreek toont een opvulling overeenkomstig met de rest van het plangebied met als enige verschil dat het klei licht zandig is en er op enkele plaatsen fijne zandbandjes zichtbaar zijn. Er is dus geen sprake van een zandige bedding. Ook zijn er geen duidelijk ontwikkelde oeverwallen waar te nemen, wat overigens kenmerkend is voor dit soort kreek.

Omdat er niet duidelijk sprake is van een hoger gelegen zandige kreekrug valt het te betwijfelen of hier in het verleden mogelijkheden zijn geweest voor menselijke activiteiten.

Uit onderzoek, uitgevoerd in het toekomstige tracé van de N201 is een bredere kreekrug onderzocht⁴. Hier is ook sprake van een kleilig opgevulde kreek, maar is wel duidelijk sprake van twee hoger gelegen oeverwallen, welke nu nog zichtbaar zijn in het landschap. Dit soort bredere kreek is waarschijnlijk wel geschikt geweest voor menselijke activiteiten.

2.3 Oppervlaktekartering

Het land was ten tijde van het veldonderzoek begroeid met maïs; vanwege de zichtbaarheid moest daarom de afstand tussen de onderlinge raaien terug worden gebracht van de oorspronkelijk geplande 10 m tot 4 m. Ondanks de begroeiing bleek het goed mogelijk om tussen de maïsplanten door in raaien de oppervlaktekartering uit te voeren. De vondstzichtbaarheid was over het algemeen redelijk tot goed.

Tijdens de oppervlaktekartering zijn verschillende vondsten gedaan. Over het algemeen betreft het vondsten van rood geglazuurd aardwerk, baksteen en fragmenten van kleipijpjes, die gedateerd kunnen worden in de 16^e tot en met de 19^e eeuw. Dit soort vondsten is vrij algemeen van aard en zal waarschijnlijk niet van een archeologische vindplaats afkomstig zijn, maar tijdens bewerking van het land in het plangebied terecht zijn gekomen. Ook is het mogelijk dat er sprake is van een toemaakdek.

Enkele vondsten zijn meer opvallend te noemen. Het betreft enkele fragmenten van handgevormd kogelpotaardewerk en vroeg steengoed (proto-steengoed en bijna steengoed). Het is opvallend dat de aardwerkfragmenten sterk zijn afgerond en verweerd, wat een aanwijzing is dat het al gedurende lange tijd aan het oppervlak heeft gelegen en daarbij tijdens het ploegen geraakt is.

Er is geen sprake van het voorkomen van vondstconcentraties, de vondsten liggen zeer verspreid over het plangebied. Er zijn geen vondsten gedaan die zouden kunnen duiden op bewoning of andere menselijke activiteiten in de prehistorie en met name het Neolithicum.

2.4 Informatie landeigenaar

Naast het veldwerk is gesproken met de huidige eigenaar van het land. Deze meldde dat het land in het verleden volledig is geëgaliseerd. Bij het verkennen van het land is ook gebleken dat het oppervlak volledig vlak is, terwijl op andere plaatsen in De Ronde Venen de kreekruigen vaak nog duidelijk aan het oppervlak zichtbaar zijn. Dit geeft, naast de uitkomsten van het booronderzoek, een indicatie voor de verstoordheid van de kreekrug.

2.5 Beantwoording vraagstelling

- *Is er binnen het plangebied sprake van een onverstoorde bodemopbouw?*
Uit de boringen is gebleken dat de bodemopbouw binnen het plangebied grotendeels onbeschadigd is. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor diepgaande verstoringen. Wel is duidelijk te zien dat het oppervlak van het maaiveld volledig vlak is als gevolg van de egalisa-

⁴Norde en Van der Roest 2006a, GAR 220.

tie. Hoewel er op een luchtfoto een kreekkrug zichtbaar is, is hier aan het oppervlak niets van waar te nemen.

- *Bevindt zich inderdaad een kreekkrug binnen het plangebied?*
Uit het booronderzoek is gebleken dat er wel een kreekkrug aanwezig is binnen het plangebied, maar dat deze zeer slecht zichtbaar is binnen het boorprofiel. Er is geen sprake van duidelijk ontwikkelde oeverwallen en de vulling van de kreek verschilt nauwelijks van het omringende gebied. De kreek is feitelijk alleen zichtbaar aan het verloop van de dieper gelegen veenlaag en een licht zandigere vulling dan het omringende gebied. Het valt dan ook te betwijfelen of er in dit soort gebieden bewoning mogelijk is geweest.
- *Indien de kreekkrug met behulp van booronderzoek kan worden aangetoond: is er sprake van een onbeschadigde kreekkrug?*
Hoewel er geen verstoringen dieper dan 50 cm -mv zijn aangetroffen, is aan het huidige maaiveld wel duidelijk te zien dat het plangebied in het verleden is geëgaliseerd. Er is dus waarschijnlijk geen sprake van een onbeschadigde kreekkrug.

3 Evaluatie

3.1 Conclusie

Uit het eerder uitgevoerde bureauonderzoek is gebleken dat de in het plangebied aanwezige kreek waarschijnlijk als gevolg van landbewerking beschadigd is geraakt. Om deze conclusie te controleren, is een booronderzoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de intactheid van het bodemprofiel. Uit dit onderzoek is gebleken dat de kreek feitelijk nauwelijks zichtbaar is in het bodemprofiel. Er is geen sprake van een duidelijk met zand opgevulde bedding of van duidelijk ontwikkelde oeverwallen. Het valt dan ook te betwijfelen of dit soort kreken na verlanding geschikt is geweest voor bewoning.

Daarnaast zijn tijdens de oppervlaktekartering geen vondsten gedaan die zouden kunnen duiden op menselijke activiteiten op de kreek. Dit alles maakt dat de kans klein is dat zich binnen het plangebied archeologische waarden bevinden. Wel kunnen de oppervlaktevondsten mogelijk aanwijzingen geven voor de datering van de eerste ontginningen in het gebied. De vondsten kunnen echter ook afkomstig zijn van een vindplaats op het oorspronkelijke veen en na de veenwinning aan het huidige oppervlak zijn achtergebleven of afkomstig zijn uit opgebrachte grond. Omdat het gaat om oppervlaktevondsten die niet aantoonbaar te koppelen zijn aan een archeologische vindplaats, kan hier geen verdere archeologische waarde aan worden gehecht.

Uit het veldwerk is dus gebleken dat het gebied in het Laat-Mesolithicum of het Neolithicum waarschijnlijk niet of nauwelijks geschikt is geweest voor menselijke activiteiten. Daarnaast zijn er tijdens de oppervlaktekartering geen relevante vondsten gedaan. Dit maakt dat de kans klein is dat zich binnen het onderzochte deel van het plangebied archeologische waarden bevinden.

3.2 Aanbevelingen

Gezien de resultaten van het booronderzoek en de oppervlaktekartering lijkt de kans klein dat zich binnen het plangebied archeologische waarden bevinden. Het lijkt dan ook niet noodzakelijk om verder archeologisch onderzoek uit te voeren.

Het uiteindelijke selectiebesluit wordt genomen door het bevoegd gezag. Bovenstaand advies is zoals gebruikelijk in conceptversie ter beoordeling voorgelegd aan het bevoegd gezag, de provinciaal-archeoloog van Utrecht (als overkoepelend bevoegd gezag). Hierop zijn geen aanvullende opmerkingen ontvangen; vervolgens is de rapportage definitief gemaakt.

De geplande ingrepen kunnen hier, voor zover het de conditie archeologie betreft, dan ook zonder beperkingen worden uitgevoerd.

Hoewel er bij het veldonderzoek geen archeologische waarden zijn aangetroffen, moet er op gewezen worden dat het veldonderzoek gebaseerd is op een steekproef. Het blijft dus te allen tijde mogelijk dat er tijdens grondwerkzaamheden toch archeologische waarden, (toevals)vondsten en/of sporen worden aangetroffen. Het bevoegd gezag dient hiervan direct op de hoogte te worden gesteld in het kader van de wettelijke meldingsplicht (Monumentenwet 1988, art. 54).

Literatuur

E.H.L.D. Norde en J. van der Roest, 2006a. Archeologisch onderzoek verlegging N201 - tracé-deel Amstelhoek, Inventariserend veldonderzoek. Grontmij Archeologische Rapporten 220. Grontmij Midwest, Houten.

E.H.L.D. Norde en J. van der Roest, 2006b. Archeologisch onderzoek uitbreiding golfbaan Wilnis, Bureauonderzoek. Grontmij Archeologische Rapporten 264. Grontmij Midwest, Houten.

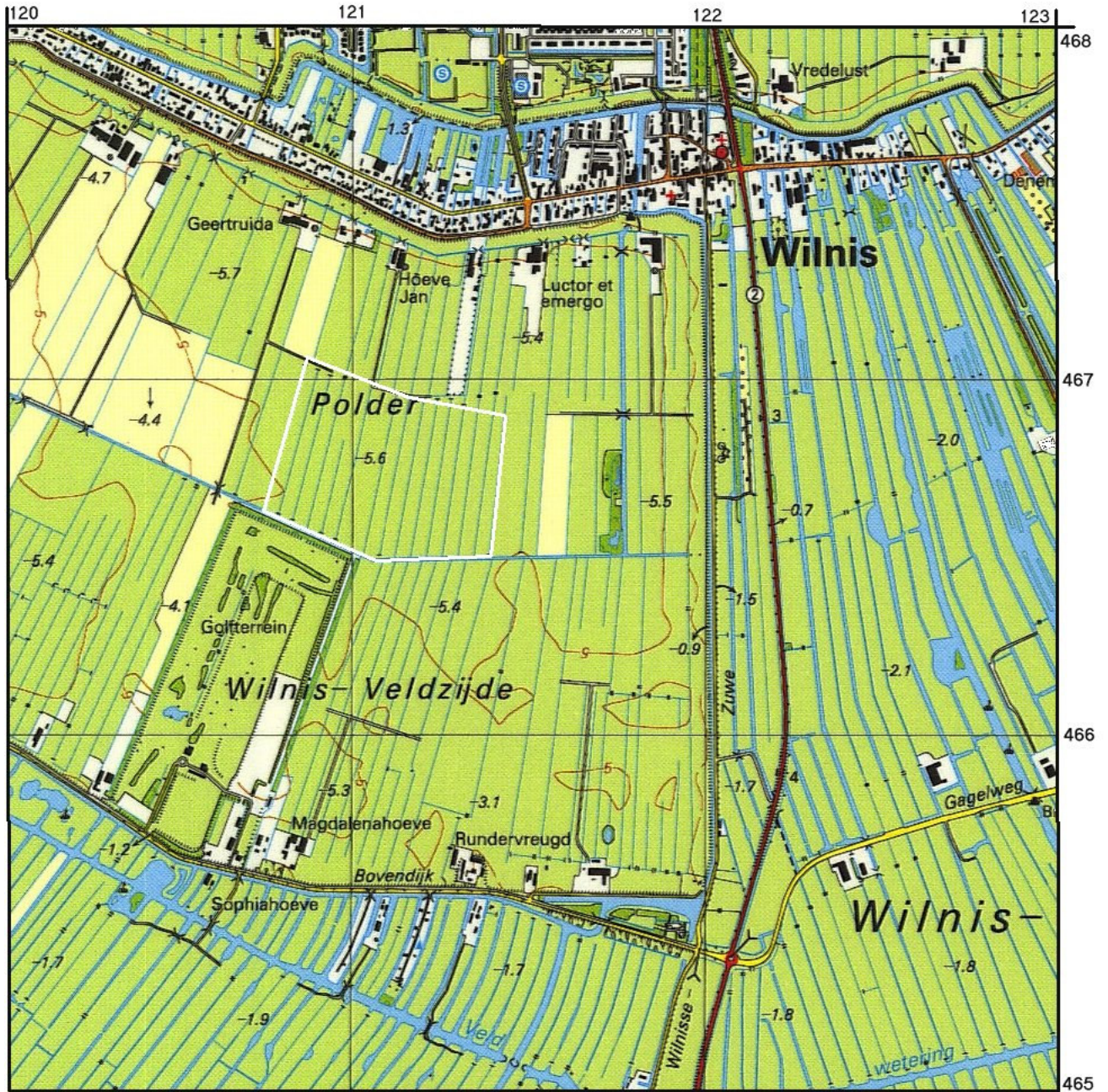
Schilthuizen, A.P. en H. Wijers, 1985. Een fysisch geografisch onderzoek in 5 polders rondom Mijdrecht. Een inventarisatie van de kreekrugresten in de polders Eerste Bedijking, Tweede Bedijking, Derde Bedijking, Wilnis-Veldzijde en Groot Mijdrecht. Geografisch Instituut, Utrecht.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
GAR	Grontmij Archeologische Rapporten
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	inventariserend veldonderzoek
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (v. 2.2 februari 2005)
mv	maaiveld
PvA	Plan van Aanpak

Bijlage 1

Ligging plangebied op topografische ondergrond

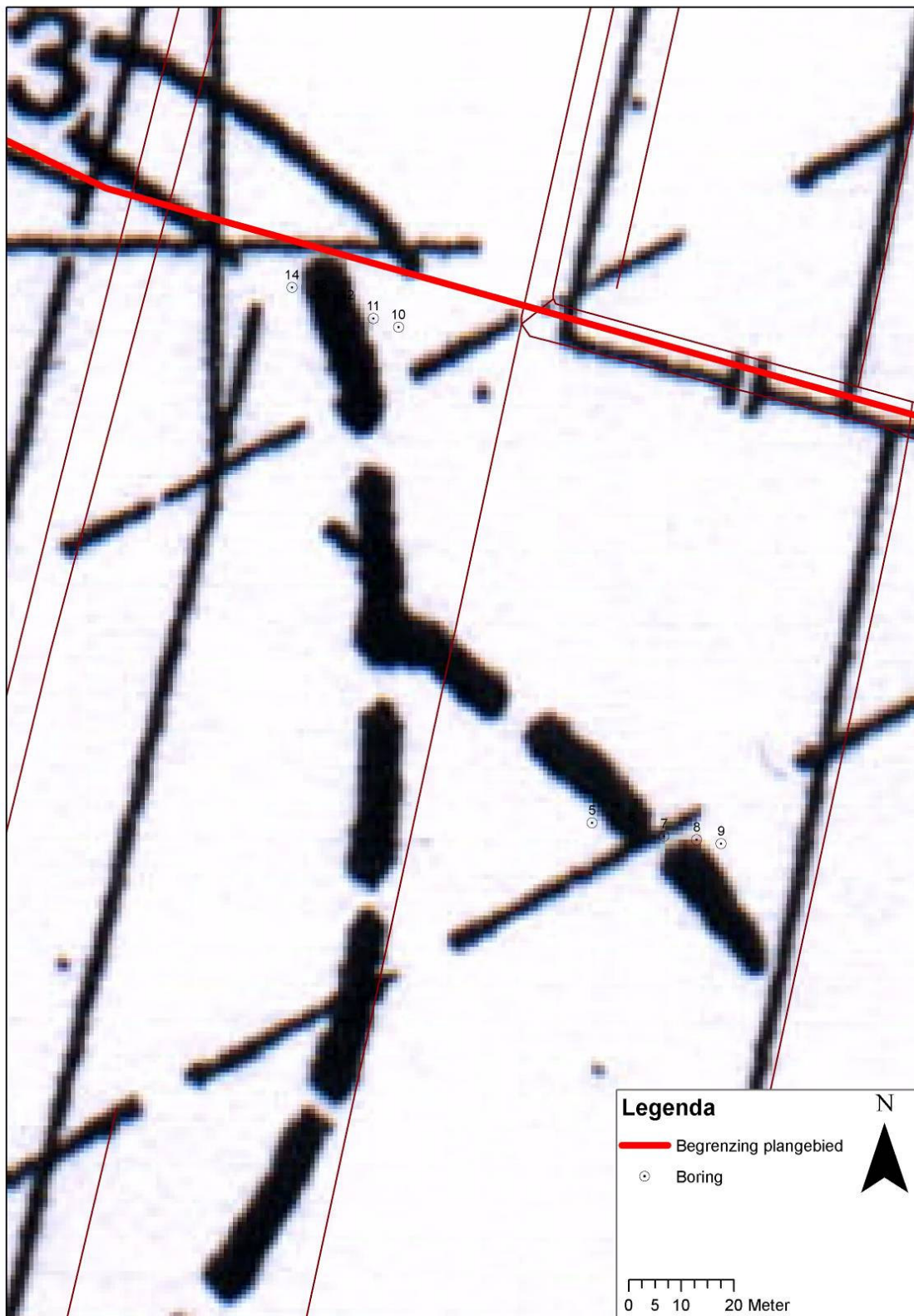
Polder Winis-Veldzijkde. De geplande uitbreiding van de golfbaan is met de witte lijn aangegeven (ca. 24 ha).
Bron: Topografische Dienst Kadaster, uitgave 2004.

Bijlage 2

Boringen geprojecteerd op overzicht kreekrugrestan-
ten Schilthuizen en Wijers

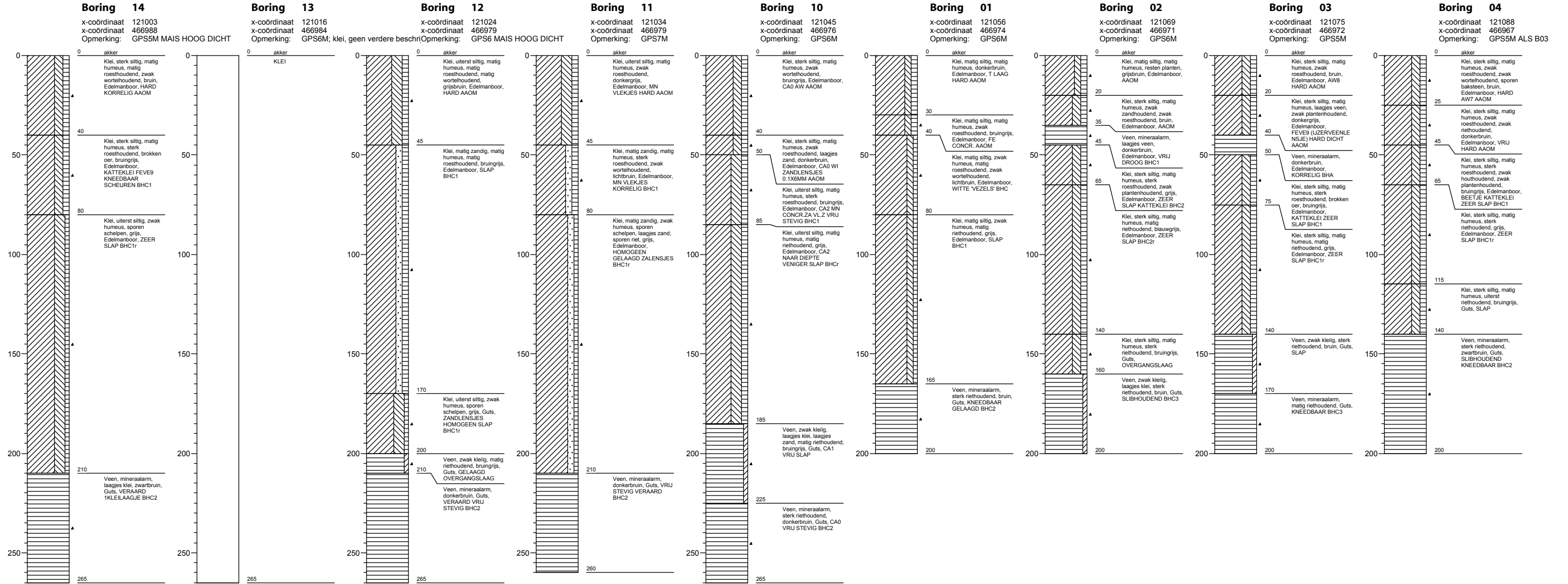
Overzicht ligging boringen, digitale ondergrond liggend over de kaart van Schilthuizen en Wijers.

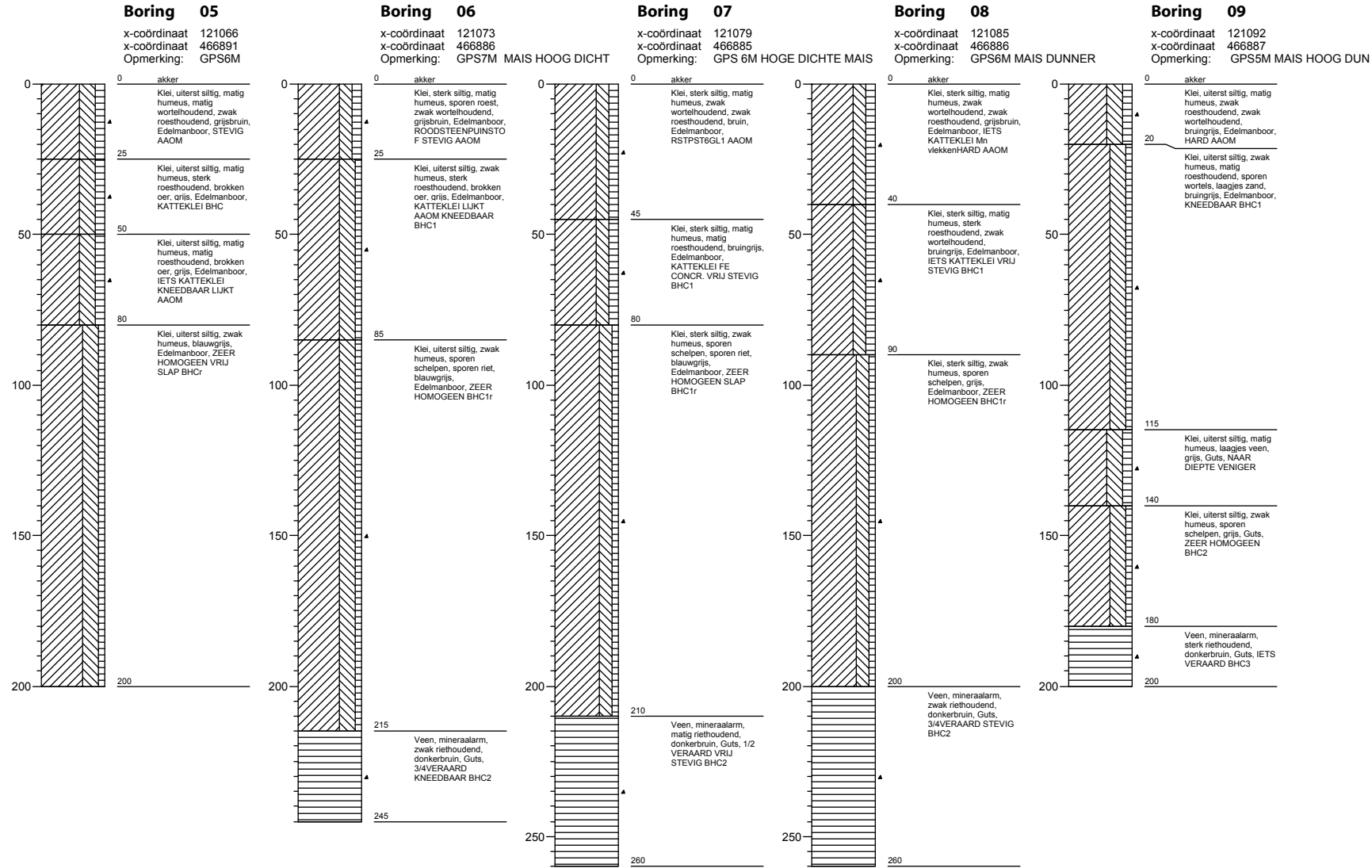

Overzicht ligging boringen, digitale ondergrond liggend over de kaart van Schilthuizen en Wijers. Detail locatie boringen; raai 1: boring 14, 13, 12, 11 en 10; raai 2: boring 5, 6, 7, 8 en 9.

Bijlage 3

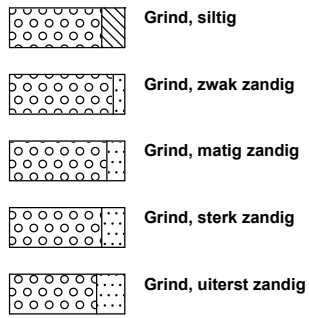
Boorstaten met legenda

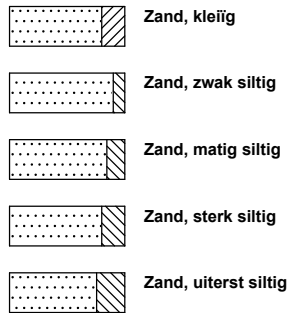

Legenda (conform NEN 5104)

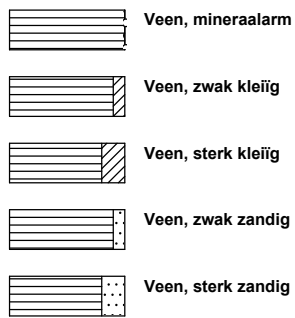
grind

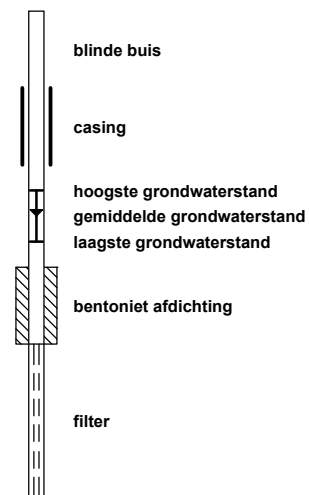
zand

veen

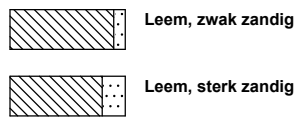
peilbuis

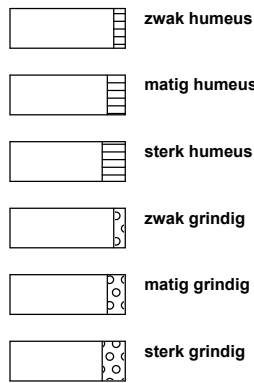
klei

leem

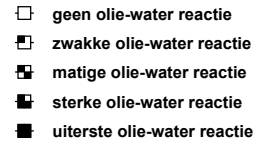
overige toevoegingen

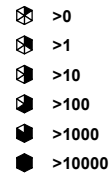
geur

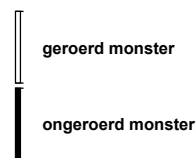
olie

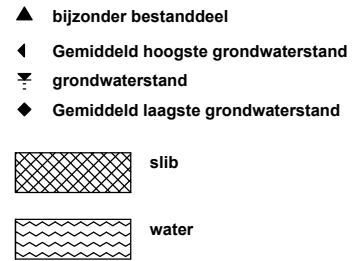
p.i.d.-waarde

monsters

overig

www.grontmij.nl